

Forsommervisitt hos Karl-Anders og Eldfrid Hovden

Av Reidun Stenvik

Karl-Anders Hovden er den språk- og historieinteresserte studenten som valgte å bli tannlege fordi han ikke kunne tenke seg et yrkesliv som lektor. Sammen med sin kone Eldfrid, som ble læreren i familien, bor han idyllisk til i et rødmalt hus i en frodig hage i Asker. Om to år kan de feire gullbryllup og har dagene opptatt hver på sitt sted, men deler hverandres interesser og har også tid til en stor familie.

Det er en dag i slutten av mai, det er overskyet og det blåser, men syrinene blomstrer og fyller luften med den deiligste duft. Sommeren er like rundt hjørnet. Jeg har parkert bilen og er på vei opp en bratt bakke til Grønsundåsen 60, like ved IKEA i Asker, for å møte den pensjonerte tannlegen Karl-Anders Hovden. Jeg har aldri truffet ham før, men har lagt merke til navnet, og vet at han er barnebarn av Anders Hovden, presten, forfatteren og salmedikteren fra Ørsta.

Ideen om å presentere ham i Tidendes sommerhefte stammer fra en artikkel i den nynorske vekeavisa Dag og Tid i mars i år. Over flere sider kunne vi lese historien om da Karl-Anders Hovden og hans kone Eldfrid hadde besøk av Albert Speer i 1971, og om oppstandelsen det vakte i norske og nordiske medier da det ble kjent at Hitlers arktitekt og rustningsminister hadde vært på privat besøk i Norge. Men da var Speer allerede tilbake i Tyskland. Det fanget unektelig interessen at en norsk tannlege med praksis

på Slependen i Asker hadde lest Speers «Erinnerungen» på originalspråket allerede da den kom ut i 1969, og ikke mindre at han hadde skrevet til forfatteren om hvor viktig det var at en fra Hitlers innerste krets skrev detaljert om det som hadde skjedd. Og han fikk svar. Albert Speer skrev at han hadde forståelse for nordmenns negative følelser overfor det tyske folk, og fortalte også at Hovdens brev var den første reaksjonen han hadde fått fra Norge.

Grønsundåsen 60 viser seg å være et rødmalt lavt hus i en frodig hage der vekstene får fritt spillerom og hvor blomsterenga snart vil stå i fullt flor. Karl-Anders Hovden som viser seg å være en ung mann midt i 70-årene, slank, allerede brun i huden, litt tynn i håret og med et interessert og intenst blikk, tar i mot og forteller at kona Eldfrid er ute, men snart vil være tilbake.

Han er litt usikker på dette med Speer, om det er så interessant lenger. Han har jo så mange andre interesser som han gjerne vil fortelle om. Det skal etter

hvert vise seg at det er umulig å få med alle historier, anekdoter, ideer, tanker, analyser og assosiasjoner som kommer – på løpende bånd. Mannen er utrolig kunnskapsrik, og han har truffet mange interessante mennesker, både gjennom familietilknytning og i yrket som tannlege gjennom et halvt sekel. Det ville kreve et helt sommerhefte å fortelle om alt hobbyhistorikeren og hobbyfilologen har fått tid til i tillegg til å være tannlege,

familiefar, og etter hvert bestefar for ti barnebarn. Her må det tas regi – vi får forsøke oss på litt kronologi.

FØDT I EIVINDVIK • Han er født i Eivindvik der faren, Øystein Orre Hovden, var sokneprest og senere prost i Ytre Sogn. Karl-Anders tror at interessen for historie ble vakt allerede i barneårene i et historisk senter med mange fornminner rett utenfor husveggen, blant annet plassen for Gulatinget, 1000 år gamle keltiske steinkors, ett kalt Olavskorset, og den hellige Olavskilden. Faren ble senere prest på Stiklestad, familien flyttet dit, og ti-åringen fikk Olav den Hellige inn på livet. Historieinteressen ble ikke mindre av det.

Så kom krigen da Karl-Anders var i 12-årsalderen, og han befant seg midt i begivenhetens sentrum: Kamper på Verdalsøra, bombing av Steinkjer og Namsos i april 1940, senere fangeleir på Falstad, og en far som var aktiv motstandsmann. Olsokstevner på Stiklestad, der Quisling talte både i 1942 og i 1944, og forventet at presten skulle delta, men han møtte ikke opp. Nåtidshistorien har han altså førstehånds kunnskap om.

HVORFOR TANNLEGE? • Ett år etter frigjøringen tok han artium på Steinkjer landsgymnas, og det var tid for yrkesvalg. Han hadde dyrket sin interesse for både språk og historie gjennom gymnastiden, og man kunne kanskje ha ventet at han ville satse på det. – Ja, jeg hadde mange interesser og hadde nok lyst på filologi og historie, men den gangen var det synonymt med å bli lektor, og det kunne jeg overhodet ikke tenke meg, sier mannen som i dag holder foredrag rundt omkring i landet om historie og litteratur. Han hadde fått en bra artium med poeng til å komme inn på hva som helst. Da faren sa at han kunne bli hva han ville, bare han ikke ble tannlege, var det nettopp det unge Hovden valgte. – Far sa det kanskje mest i spøk, men det ble min eneste form for ungdomsopprør at jeg begynte

Eldfrid Hovden. Foto: R. Stenvik.

å studere ved Norges Tannlegehøyskole, sier han i dag.

Han trivdes på studiet, både med fagene og medstudentene, og han har holdt kontakten med kullingene. Den dagen jeg ringte for å avtale tid for dette intervjuet, skulle han ha kullfest for 1950-årgangen tannleger. Av 28 gjenlevende møttes 14 til samling på Grønsundåsen.

En liten pussighet fra studiet i etterkrigstiden er at det meste av litteraturen fortsatt var av tysk opprinnelse, men oversatt til engelsk. Studenten, som behersket tysk, måtte nøye seg med lærebøker i engelsk oversettelse, trykt på dårlig krigspapir. Allerede den gang reagerte han på den bastante avvisning av alt som var tysk. Det var all mulig grunn til å ta avstand fra Hitler og det han stod for, men det burde være mulig å ha en åpenhet overfor eksempelvis tysk forskning og litteratur, syntes han.

HAN HAVNET PÅ SLEPENDEN • Karl-Anders Hovden var tannlege på Hamar og Notodden, og en periode militærtannlege, dels i Norge og dels i Tysklandsbrigaden, før han nærmest ved en tilfeldighet havnet som privatpraktiserende tannlege på Slependen.

– Jeg har trivdes i privat praksis og hatt et rikt tannlegeliv. Det er et fritt yrke, og du kommer i kontakt med mange forskjellige mennesker, sier han, men forteller samtidig at han ikke har likt «pengestyret» og det forretningsmessige. Den eneste gangen han gjorde noe smart økonomisk, mener han, var da han solgte praksisen fordi et større firma ønsket å rive huset der han holdt til, for å bygge nytt. Takket være den handelen, tar han og Eldfrid med seg tre sønner, tre svigerdøtre og ti barnebarn på utenlandsreiser. Sommerens tur går til Italia, og den forbereder de grundig, slik som de alltid gjør når de reiser utenlands.

Etter noen år i leilighet i samme gård som praksisen, ble huset på Grønsundåsen til salgs. De hadde fått en sønn og trengte mer plass, både ute og inne. Tre gutter har vokst opp i dette huset, som er et riktig brukshjem. Bøker langs alle vegger der det ikke henger malerier, familiebilder og veggtepper, møbler i ulike stilarter som de fleste har en historie å fortelle, blant annet den kista Anders Hovden hadde med seg da han reiste til hovedstaden for å studere. I «veslestua» der jeg nå blir servert lek-

ker lunsj, var det i en periode høvelbenk og sykkelverksted med plass også for smøring av ski og lignende. Både egne og naboenes barn fikk utfolde seg fritt. Selv om Karl-Anders trygt kan karakteriseres som en «bokorm», har han stor interesse for friluftsliv, ski om vinteren og sykling om sommeren. Han har en lang historie i «Den store styrkeprøven», og har syklet Trondheim – Oslo 21 ganger, men misliker utviklingen med kommersialisme, følgebiler og prestasjonspress. Det er ikke lenger så hyggelig som da han begynte å delta i 1970.

BREVSKRIVER OG DEBATTANT

• Det er ikke bare Albert Speer som har fått brev fra tannlege Hovden på Slependen. Da det begynte å lekke olje fra Blücher i Drøbak-sundet, tok han kontakt med Willy Brandt. Han syntes det kunne være på sin plass at Tyskland bidro økonomisk til fjerning av oljen. Brandt svarte positivt på henvendelsen, minnes han, og tror at det endte med at det kom noen tyske penger til formålet. Når han leser noe som provoserer og engasjerer, er han ikke som oss andre som stort sett tenker at dette burde vi gjøre noe med, men... Han skriver, enten direkte til vedkommende eller leserbrev.

Han tok for eksempel til orde for Ibsen-museum i Arbiensgate lenge før Knut Wigert begynte å engasjere seg, han har ytret seg om NATO, og i Tidende om tannlegeutdanning. Fortsatt er han aktiv, leser og skriver – skrivebordet er fullt av bøker og papirer i sirlige bunker. Siste nummer av Tidende ligger oppslått ved siden av utklippboken om Speer-saken. Man skulle tro at moderne teknologi ville være til nytte for ham, men fortsatt er han «PC-vegger». Foredragsmanusene har Eldfrid skrevet for ham, og når han har behov for endringer, blir det klipp og lim-metoden.

NYTT LIV • For tretti år siden fikk Karl-Anders akutt myelogen leukemi, en alvorlig sykdom i dag og nærmest uhelbredelig på 70-tallet. Bare hans intense livsvilje og disiplin kan forklare

Et engasjert og trivelig pensjonistektepar, Karl-Anders og Eldfrid Hovden. Her i solvegen på Grønsundåsen. Foto: Reidun Stenvik.

at han overlevde. Men han hadde kone, og tre barn i skolealder som han ønsket å følge videre. Da den verste krisen var over, begynte han fra sykesengen å aktivisere seg med blant annet lesing av flere årganger av Tidende, og da han

kom hjem fra sykehuset ble det slektsgranskning. Han viser meg en gedigen slektstavle som han utarbeidet i perioden med rekonvalesens. Og fysisk trening kom etter hvert. Det ble flere «Styrkeprøver» og turrenn på ski.

Denne erfaringen har kanskje gitt ham et annet perspektiv på livet, større nysgjerrighet, større glede over de små ting i hverdagen og et ønske om å utnytte tiden. Han innrømmer at han sjelden setter seg ned uten lesestoff, men samtidig får man en forståelse av at han setter stor pris på sosialt fellesskap og å være sammen med andre mennesker.

NÅ TAR ELDFRID SEG AV

TANNHELSEN • Det melder seg selv-sagt et spørsmål om hvem som har tatt seg av de praktiske gjøremålene i heimen når husbonden har vært travelt opptatt med yrke og omfattende hobbyvirksomhet. Eldfrid Hovden som nå er kommet hjem fra seniorsenteret på Holmen, forteller at hun hadde en delvis fullført utdanning fra Universitetet innen litteratur og kunsthistorie før mannen ble syk. I mange år var hun hjemme og tok seg av markjtjenesten, men etter mannens sykdom fullførte hun utdanningen ved å ta lærerskolen, og arbeidet så i skolen i 22 år før pensjonsalder. Dessuten har hun vært, og

er, lokalpolitiker i Asker, og er medlem av Akershus eldreråd.

I Eldrerådet har hun spesielt engasjert seg for å bedre de eldres tannhelse. Vi er helt på linje når hun beklager at tannhelseloven ikke oppfylles når det gjelder syke og eldre i institusjon og hjemmesykepleie, og enige om at det trengs ytterligere satsing på opplæring av pleiepersonalet som må ta seg av munnhygien til de pleietrengende. Hun kjenner til prosjekter i andre fylker, og skal to dager senere holde innlegg på en konferanse i Akershus om fylkesplanens handlingsprogram for de kommende fire år. Budskapet er: «Fylkestannlegen trenger en ekstrabevilgning!»

EPILOG • Fire timer senere går jeg nedover den bratte veien fra Grønsundåsen, mange inntrykk rikere og med de-diserte bøker om Per Sivle og Ivar Aasen i ryggsekken, utgitt av Anders Hovden-fondet i kommisjon hos Det Norske Samlaget. En spennende formiddag er over, og Albert Speers besøk i Norge kom litt i bakgrunnen. Men fortsatt er Karl-Anders Hovden opptatt

Karl-Anders Hovden. Foto: R. Stenvik.

av de samme problemstillingene som gjorde at han i sin tid kontaktet Speer. Hvordan er det mulig at mennesker kan delta i slike uhyrligheter som skjedde under andre verdenskrig? Hva var

bakgrunnen? I dag hevder Hovden at Hitler i sterk grad bygde på Bibelen i sin erobringsskrig østover, og at Luther – hva jødene angår – fire hundre år tidligere hadde lansert lignende synspunkter som Hitler ga uttrykk for, og realiserte. Hovden trekker så paralleller til dagens krigssituasjon i Irak og i Midtøsten. Religionsmisbruket fortsetter.

Neste dag ringer Karl-Anders og beklager at han har «snakket meg i senk» og er bekymret for at jeg vil få problemer med å skrive noe ut fra vår samtale. Samtidig er det andre ting han gjerne ville vist meg, som egenprodusert guidebok om Istanbul, en by hvor det er mye interessant å oppleve. Jeg tviler ikke, og tenker at her kan det være stoff for et senere sommerhefte. Kanskje noen vil arrangere gruppetur til Istanbul med Karl-Anders Hovden som reiseleder? ■